

פתרון הבחינה

אזרחות

קייץ תשפ"ג, 2023, שאלון: 34281

מוגש ע"י מורה לאזרחות בבית הספר לבגרות של יואל גבע.

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

פרק ראשון

הנבחנים נדרשו לענות על אחת מבין השאלות 1-2.

שאלה מספר 1

סעיף א'

ציין: סוג העבריינות: עבריינות פלילית.

הצג: עבריינות היא פעולה שנעשית בניגוד לחוק, והשלטון רואה בה מזיקה או מסוכנת לחברה ולכן יש להעניש עליה. כל עבירה נחשבת לעבירה פלילית. קיימת הבחנה בין סוגי העבריינות, הבחנה זו מתבצעת לפי קריטריונים של מניעים ותוצאה.

עבריינות פלילית רגילה: הפרת החוק נעשית ממניעים של תועלת אישית של טובת הנאה עצמית, ולא ממניעים מוסריים. לדוג': רצח, אונס, גניבה, שוחד, תקיפה רמאות. צטט: "לפני כמה חודשים גילו פקחי רשות העתיקות בביתו של תושב במרכז הארץ כ-1,800 מטבעות, תכשיטים וחפצים עתיקים שנלקחו ללא רשות מאתרים ארכאולוגיים. אותו אדם התכוון למכור את הפריטים האלה לכל המרבה במחיר".

הסבר: ניתן לראות שאותו אדם לקח פריטים ללא רשות והתכוון למכור אותם כלומר מדובר בעבריינות רגילה.

סעיף ב'

ציין: לאומיות אתנית – תרבותית.

הצג: השאיפה המשותפת לבני לאום לשלטון עצמי במסגרת של מדינה ריבונית/ לניהול לאומיות אתנית-תרבותית עצמי בתוך מדינה. מבוססת על יסודות אתניים-תרבותיים: מוצא, שפה, תרבות, היסטוריה, ולפעמים גם דת.

צטט: "אחד הפקחים אמר כי הפריטים שנתפסו הם בעלי ערך אדיר לעם היהודי משום שחלקם מימי החשמונאים ומימי המרד הגדול, וכן יש בהם מטבעות שחרות עליהם בכתב עברי עתיק שמו של בר כוכבא. הפקח הוסיף ואמר כי הפריטים האלה תורמים רבות ללימוד תולדות עם ישראל." הסבר: ניתן לראות בקטע שקיימת התייחסות לכך שהפריטים שנתפסו חשובים ותורמים רבות ללימוד תולדותיו של עם ישראל.

שאלה מספר 2

סעיף א'

ציין: גישה כלכלית חברתית ליברלית.

הצג: מדגישה את החירות הכלכלית על פני השוויון החברתי-כלכלי/ סוברת שחירות מקדמת את טובת החברה כולה ובתוכה את החלשים. דגש על יוזמה פרטית ותחרות / פעילות במסגרת שוק חופשי. מעורבות המדינה בתחום החברתי-כלכלי היא מינימלית/מצומצמת. דוגמאות: הפרטה, קיצוץ תקציבים, צמצום קצבאות, תמיכה בצמצום המיסוי למינימום.

צטט: "לדבריו, אין מקום לקיומו של גוף תקשורת הממומן על ידי המדינה, וצריך לאפשר את פתיחת השוק לתחרות גם לערוצי תקשורת נוספים." הסבר: ניתן לראות שר התקשורת דוגל בתחרות ופחות בהתערבות המדינה.

סעיף ב'

ציין: מנגנוני פיקוח וביקורת בלתי פורמליים.

הצג: ביקורת שמקיימים גופים, ארגונים או פרטים באמצעות הפגנות/ שביתות/ עצרות/ עצומות/ יצירות אומנות, קולנוע, טלוויזיה, תיאטרון, ספרות, אמנות פלסטית, הופעה וכתבה באמצעי התקשורת וברשתות חברתיות, ללא הסמכה חוקית/ בהתנדבות / מיוזמתם של אזרחים או קבוצות לשם הגבלת השלטון/ ופיקוח עליו ועל חוקיות פעולותיו באמצעות לחץ על קובעי מדיניות/ הבעת ביקורת פוליטית וחברתית על השלטון/קיום דיון ציבורי.

צטט: " בתגובה על תוכנית השר נערך כינוס חירום של אומנים, עובדי תעשיית הטלוויזיה, שחקנים, שדרנים ועיתונאים, והם החליטו לצאת להפגין. במהלך ההפגנה חסמו המפגינים כבישים מרכזיים בתל אביב ונשאו שלטים בדרישה לבטל את הפרטת התאגיד."

הסבר: ניתן לראות שהמוחים יצאו להפגין כנגד החלטת השר כלומר הם הביעו ביקורת באמצעות הפגנה.

פרק שני

בפרק זה הנבחנים נדרשו לענות על ארבע שאלות:

שלוש מהשאלות 3-7 ואחת מהשאלות 8-12

שאלה מספר 3

שני תנאים הכרחיים לקיום בחירות:

(הערה: כאן בתשובה יש התייחסות לחמישה תנאים)

כלליות: כל אזרחי המדינה זכאים לבחור ולהיבחר למוסדות הנבחרים במדינה במגבלות הכתובות בחוק כמו גיל מינימלי ובמדינות מסוימות עבריינות על החוק.

חשאיות: איש מלבד הבוחר לא יודע במי בחר. מובטח שהבוחר לא יושפע מלחצים של גורמים שונים.

מתזוריות: הבחירות חוזרות במרווחי זמן ידועים וסדירים הקבועים בחוק.

שוויוניות: קולו של כל מצביע שווה למשנהו.

חופשיות: הבחירות מאפשרות תחרות הוגנת המבוססת על חירויות וזכויות פוליטיות (במיוחד חופש הביטוי וחופש ההתאגדות).

שאלה מספר 4

שני ביטויים למעמד המיעוטים במרחב הציבורי:

בהכרזת העצמאות התחייבה מדינת ישראל להעניק זכויות שוות לכל אזרחיה ללא הבדל דת גזע ומין. ישראל מעניקה לכל אזרחיה זכויות פרט מלאות ושוות. החוק אוסר אפליה בקבלה לעבודה על בסיס לאומי או דתי. ישנה אפשרות נרחבת לביטוי תרבותי ודתי במרחב הציבורי ובהיבטים מוסדיים (לעומת כמה ממדינות אירופה בהן קיימת הגבלה על לבישת כיסוי ראש מלא או בניית צריחי מסגדים).

לשפה הערבית מעמד מיוחד בישראל. חלק מפרסומי המדינה/שלטי הכוונה/תקנות שונות מחויבות להיכתב גם בערבית. ימי המועד של המיעוטים מוכרים להם כימי חופשה. בני העדות הלא יהודיות כפופים לשיפוט הדתי של בתי הדין על פי דתם בנושאי אישות. למיעוטים השונים קיימות מערכות חינוך נפרדות המתנהלות בשפתם. חוק החינוך הממלכתי קובע כמטרה לחנך כל אדם לכבוד למורשתו ולזהותו התרבותית.

שאלה מספר 6

חוק שעות עבודה ומנוחה:

החוק מגדיר את שעות העבודה וימי עבודה ומנוחה במשק חוק שעות עבודה ומנוחה. ליהודים נקבעה השבת כיום השבתון השבועי. ללא יהודים- בשישי, שבת או ראשון לפי בחירתם.

חוק חג המצות:

החוק אוסר על בעלי עסקים הצגת ומכירת חמץ ברשות הרבים באזורים יהודים במהלך ימי חג הפסח. החוק אינו אוסר אכילת חמץ.

שאלה מספר 7

שני הבדלים בין פקודה בלתי חוקית לפקודה בלתי חוקית בעליל:

פקודה בלתי חוקית:

הוראה הניתנת על ידי מפקד מוסמך או רשות מוסמכת אך סותרת את החוק או את הנחיות הצבא או חורגת מסמכות נותן הפקודה. במסגרת צבאית חובה לציית להוראה זו/ אי ציות יגרום להעמדה לדין של הפקוד. נותן ההוראה נושא באחריות של הפרת החוק. במסגרת אזרחית אין חובה לציית להוראה/פקודה בלתי חוקית.

פקודה בלתי חוקית בעליל:

הוראה אשר ניתנת על ידי מפקד מוסמך או רשות מוסמכת. ההוראה סותרת ערכי מוסר ומצפון אנושי בסיסיים/ "דגל שחור" מתנוסת מעליה/ אי חוקיות הדוקרת את העין ומקוממת את הלב"/ אי החוקיות ואי המוסריות גלויה ומובהקת. חובה שלא לציית לפקודה זו אפילו במסגרת צבאית. ציות יגרום להעמדה לדין של נותן הפקודה והמבצע.

שאלה מספר 8

ועדת חקירה ממלכתית היא ועדה ציבורית שהוקמה על-פי החלטה של ממשלת ישראל או בהחלטה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת. בנוסף, ועדה זו מונתה על ידי נשיא בית המשפט העליון, כדי שיהיה אפשר לברר באופן טוב ויסודי נושא מסוים שמעניין את הציבור. לממשלה יש יכולת לתת הנחייה שקשורה למינוי ועדת חקירה ממלכתית בכל זמן נתון. כמו כן, הוועדה לענייני ביקורת המדינה יכולה לתת הנחייה על מינוי כזה בעיקר במצב שבו נערך דיון בדוח של מבקר המדינה. עקרון הגבלת השלטון:

השלטון מחזיק באמצעים כלכליים, אנושיים, מקורות מידע, מנגנוני אכיפה המעניקים לו עוצמה רבה. קיימת סכנה בניצול לרעה של כוחו של השלטון/ בפגיעה בזכויות האדם והאזרח או בזכויות קבוצה.

הפרדת הרשויות ואמצעים מוסדיים/ פורמאליים ולא מוסדיים/ בלתי פורמאליים נועדו למניעת עריצות השלטון.

קיום ועדת חקירה תורם לחיזוק הגבלת השלטון מכיוון שהוא יוצר מצב שבו כל פעילות שמתקיימת יכולה לעמוד בפני חקירה וכל אירוע מסויים יכול להיות מועמד לוועדת חקירה שתחקור את העניין עד תומו כלומר היא מקטינה את היכולת של השלטון לעשות מה שהוא רוצה אלא הוא מוגבל בכוחו ושפיט בפני הוועדה.

פרק שלישי

הנבחנים נדרשו לענות על שתיים מבין השאלות 13-15

שאלה מספר 13

מייצגת - הכנסת היא המקום המייצג את דעות האזרחים באמצעות המנגנונים המפלגתיים, הכנסת מורכבת מ 120 ח"כים אשר משמשים כנציגי הציבור ונבחרו על ידי האזרחים .
 על פי הקטע ניתן להבין כי לדעת המחבר ראוי שבית המשפט יתן גם את דעתו לריבון ולא רק על סמך שיקולים משפטיים בלבד .
 "כאשר מתקיימת מערכת יחסים ראויה בין רשויות, לא ראוי שבית המשפט יפסול על חודו של קול חוק שחוקקו נציגי הריבון."
 "... יש הכרח להכיר בכך שיש סוגיות שראוי להכריע בהן גם על סמך שיקולים ערכיים, ציבוריים ומדיניים ולא רק על סמך שיקולים משפטיים."
 מכוננת: תפקיד הכנסת לכונן חוקה, כלומר – לכתוב חוקה. זאת על פי מגילת העצמאות שמעניקה לה את הסמכות הזו. מכוננת את הממשלה ומוסמכת להצביע אי אמן בממשלה.
 הכנסת אמונה על כינון חוקה , למעשה באמצעות חקיקת חוקי יסוד.
 חוק יסוד נקרא חוק יסוד, אינו מציין שנת חקיקה כדי להוכיח שהוא "מעל הזמן". תוכנו עוסק ברעיון הכללי ולא נכנס לפרטים.
 עפ"י דברי הכותב יש לתקן את חוק יסוד החקיקה על מנת לשפר את מערכת היחסים בין הרשות המחוקקת לרשות השופטת. היחסים בין הרשות השופטת ובין הרשות המחוקקת בישראל רעועה וזקוקה בדחיפות להסדרה חקיקתית כוללת שתיעשה על ידי הכנסת באמצעות חקיקת חוק יסוד: החקיקה.
 חוק יסוד זה יסדיר הן את סמכות בג"ץ להתערב בחוקים שהכנסת מחוקקת והן את סמכות הכנסת להתגבר על התערבות בג"ץ, למשל באמצעות פסקת התגברות.

שאלה מספר 14

ביקורת שיפוטית - היא ביקורת של הרשות השופטת על פעולתן של שתי הרשויות האחרות, הרשות המחוקקת והרשות המבצעת. ביקורת על הרשות המחוקקת מתבטאת בפסילתו של חוק או בדרישה לתיקונו, בנימוק שהוא בלתי חוקתי, כלומר - עומד בסתירה לחוקה או לחוק בעל מעמד גבוה מזה של החוק הנפסל.

על פי דברי הכותב צריך להישמר האיזון בין החלטות בית המשפט לבין סמכות המחוקק ע"י קביעת כללים ברורים.

ציטוט: "בהצעת חוק שהייתי מעורב בהכנתה בעבר, הוצע שיהיה אפשר לפסול חוק רק אם בהרכב ישבו תשעה שופטים לפחות, ושני שלישים מהם יהיו בעד פסילת החוק. כמו כן ראוי שיהיה גם רוב מיוחד של חברי כנסת כאשר מבקשים להתגבר על פסיקה כזאת.

אין להסתפק ברוב של 61, שהוא הרוב המינימלי הנדרש לקואליציה, אלא נדרשת תמיכה רחבה יותר מקרב חברי הכנסת במפלגות השונות. עמדתי בעניין זה הייתה ועודנה כי נדרש רוב של 65 חברי כנסת לפחות."

שאלה מספר 15

הסכמיות (עיקרון דמוקרטי)

הסכמה רחבה בין קבוצות בחברה על כללי משחק בסיסיים או על אופייה הבסיסי של החברה והמדינה. ההסכמיות מחזקת את היציבות ומאפשרת קיום בצוותא על אף חילוקי דעות. על פי דברי הכותב על מנת לפתור את הבעיה יש להגיע להידברות והבנה הדדית שתאפר שיח והסכמה משותפת :

ציטוט: "שינוי כזה לא יושג במלחמה, אלא רק באמצעות דיאלוג בין הצדדים והפנמה כי הטענות על הפיכה שיפוטית חד-צדדית לא יכולות להצדיק הפיכת-נגד פוליטית חד-צדדית. הפיכות והפיכות-נגד מזיקות ומסכנות את המרקם העדין של החברה הישראלית השסועה ממילא. לכן למרות המחלוקת נדרשת הבנה הדדית שתאפשר לאחות את השסעים האלה ותתרום לאווירה של פיוס בציבור בישראל."

פרק רביעי

הנבחנים נדרשו לענות על שאלה אחת מבין השאלות 16-18, ושאלה אחת מבין השאלות 19 - 20

שאלה מספר 18

אחריות מיניסטריאלית (שרים) – לכל שר בממשלה אחריות כלפי הכנסת והממשלה ביחס לנושאים שבתחום משרדו ולפעולות סגל עובדיו אף אם נעשו שלא בידיעתו. חובתו של שר לדווח בכנסת על פעולות משרדו, להשיב על שאילתות ועל הצעות לסדר היום הקשורות לתחום משרדו, וכן לתקן בעיות שבתחום משרדו. האחריות המיניסטריאלית היא ציבורית בלבד ולא משפטית. מאחר ותחום הבינוי הינו באחריות מיניסטריאלית של שר השיכון והבינוי הציג השר בפני הכנסת כי הנחה את סגל משרדו לפעול למען חיזוק מבנים בפני רעידת אדמה. "השר הסביר כי הנחה את גורמי המקצוע במשרדו לקדם את התוכניות האלה: חיזוק מבנים, קידום פרויקטים של התחדשות עירונית ברחבי הארץ, ריענון נוהל סיוע בדיור חלופי במצבי חירום, היערכות להקמת אתרי חירום והכשרת צוותי הנדסה למיון מבנים."

שאלה מספר 20

אחד ממקורות המידע של התקשורת מגיע מהקלטות סתר. יש המציעים לאסור לפרסם ברבים הקלטה של כל אדם, ובכלל זה נציג ציבור, ללא רשותו וללא הסכמתו. יש התומכים בהצעה זו, ויש המתנגדים לה. הביעו את עמדתכם בעניין זה. הציגו שני נימוקים המתבססים על מושגים מתחום האזרחות – נימוק אחד לעמדתכם ונימוק אחד (אחר) לעמדה המנוגדת. בכתביכתם הקפידו על הרכיבים האלה:

א. טענה – הציגו את עמדתכם באופן ברור.

ב. הנמקת עמדתכם – הציגו נימוק לעמדתכם, המבוסס על מושגים ועל ידע מלימודי האזרחות.

ג. הנמקת העמדה המנוגדת – הציגו נימוק לעמדה המנוגדת, המבוסס על מושגים ועל ידע מלימודי האזרחות.

אני מתנגד לאיסור פרסום הקלטות סתר מאחר ומדובר על התקשורת שהיא "כלב השמירה על הדמוקרטיה" ועל כן אם יש אישי ציבור אשר עברו עבירה פלילית, או עבירה פלילית ציבורית תוך ניצול מעמדם הציבורי יש לחשוף את תוכן השיחות.

המתנגדים לפרסום יגידו שיש כאן פגיעה באחד מזכויות היסוד שהיא הזכות לכבוד /הזכות לפרטיות מכיוון שזכותו של אדם לחיות ללא חשיפה, התערבות, חדירה לחייו, לגופו ולחפציו. ניתן להוסיף שמדובר על אחת מזכויות היסוד הטבעיות במשטר דמוקרטי.

למידע על פסיכומטרי
ביואל גבע ←

**הזדמנות לעתודה יש פעם בחיים.
אל תתפשר עליה.**

